

BARÁTUNK ÉS ELLENSÉGÜNK: AZ ÁLLAT.

Annyira eljutottunk ugyan, hogy a köz-felfogás is megbarátkozott az ember és az állatország szerves kapcsolatainak gondolatával, de úgy vélem: a kapcsolatok sokrétűsége s az összefüggések szorossága mégis meglepi kivált a természettudományok terén kevésbé járatos olvasót. Szalay könyve* mindnyájunknak fölnyitja a szemét s rávezet arra, hogy több százra rág azoknak az állatfajoknak száma, amelyek — javunkra vagy kárunkra — sokszor nagyon jelentősen módosítják életünk folyását. Mi sem természetesebb tehát, minthogy ezeknek a „baráti” és „ellenséges” állatoknak életviszonyaival nagyon célszerű mennél alaposabban megismerkednünk.

Nagyon helyesen emeli ki a szerző, hogy a hasznosság és kártékonyosság fogalma csupán az ember önző nézőpontjából eredő megkülönböztetése. Ezzel együttjár annak felismerése is, hogy a hasznosságnak és kártévésnek több fokozatát különböztethetjük meg. Évek óta folynak, s még ma sem zárultak le a viták, hogy vajjon a verebet, vetési varjút, rókát, menyétet, borzot és sok-sok más állatot a hasznos vagy a káros állatok csoportjába kell-e soroznunk. Ezek a viták mindennél világosabban igazolják azt az álláspontot, hogy nem a károsság vagy hasznosság eldöntése fontos, hanem minden esetben iparkodjunk az illető állatok életének rejtelmeibe minél mélyebben beláthatolni, hogy ismereteink alapján azokra esetleg irányítón és szabályozón szólhasunk bele. A szúnyogok, különféle vérszívó legyek, a sokfajta egyéb külső és belső élősködő állat életmódjának földérintése nélkül semmi lehetősége sem lett volna az általuk okozott veszedelmek elhárításának, avagy legalább csökkentésének. Szalay könyvének egyik nagyon jó tulajdonsága, hogy az elmaradhatatlan leíró részeket tömören, mégis világosan, az emberi kapcsolatok kiemelésével, mégsem egyoldalúan adja elő. Tág látókörének bizonyossága, hogy nem szorítkozik csupán földrésziünkre, hanem számba veszi más földiségek viszonyait is.

Minden olvasója csak hálás lehet a szerzőnek a belsőelválasztású mirigyek jelentőségének gyakorlati nézőpontból való megvilágításáért, valamint az állati eredetű ipari anyagok összefoglaló ismertetéséért is. Olyan két fejezete ez Szalay könyvének, amelynek anyagát célszerű volna a középiskolák és kivált a gazdasági tanintézetek természet-

* Szalay László: Barátunk és ellenségünk: az állat. (Kir. Magy. Egyetemi Nyomda.)

rajz-egészségtan oktatásának tantervébe beilleszteni.

Sietek különben megjegyezni, hogy a szerző előadásmódja távol van attól, amit — kedvezőtlen értelemben — tanárosnak szoktunk minősíteni. Bárminő részletezésbe vág bele, mindig mértéket tart. Simán gördülő, kifogástalan magyaros stílusa könnyen átsegíti őt is és olvasóit is az ígérkező kátyúkon. Élvezetes formában, s így a nélkül, hogy fárasztana, nagyon sok exakt ismeretanyagot gyarapítja tudásunkat. Hogy a szerző idevágó adatait a legújabb, teljesen megbízható forrásokból meríti, külön mondanom sem kell.

Szinte meglepő ezek után, hogy ember-őseinknek a bevezető szakaszokban vázolt életmódjára vonatkozó utalásaiban szerzőnk nem tágit a régibb fölfogástól. Kezdve azon, hogy még mindig harmad- és negyedkorról beszél, hotott ezeknek a megjelöléseknek tarthatatlan mivolta csakugyan szembeszökő, — nem vesz tudomást Szalay arról sem, hogy az „emberiség egyetlen bölcsőjé”-nek föltevése — ennek a fölfogásnak számos híve ellenére — már a mai ismeretek világa mellett sem állhat meg. (Tehát nem: vagy Ázsia, vagy Afrika, hanem — mind a kettő!) Arra is felhívom szerzőnk szíves figyelmét, hogy a régibb paleolitik ősmaradványok között csak ritkaságkép fordulnak elő a halászatra utaló leletek, nincs tehát komoly okunk a halászatot korban és fontosságban a vadászat elé helyezni.

Ezek az ellenvetéseim azonban éppenséggel nem elevenbe vágók, mert hiszen a kifogásolt csekély részletek a könyv tárgyával csak lazán függenek össze.

Végül bizonyára a szerző is készséggel csatlakozik azon való sajnálkozásunk kifejezéséhez, hogy utólrhetetlen állatfésítőnknek és rajzolóknak, a szemrontó munkát már alig vállaló Vezényi Elemérnek máig sem jelentkezik méltó utódja. Sajnálattal kell megállapítanunk, hogy a kötetben közölt állatok, kivált a felsőbbrendűek rajza nagyon kezdetleges Méreteik jelzésének elmaradása is zavaró.

A kiadónak bizonyára lesz módja és alkalma Szalay hasznos és értékes könyvét más viszonyok közt — az egész magyar olvasótábornak szántan — újra közrebocsátani, amikor az érintett, egyébként a munka értékét ma sem befolyásoló zökkenők elkerülése nehézséget nem okozhat.

GAÁL ISTVÁN.

AZ ALFÖLD CSENDJÉBEN.*

Egyre szaporodnak azok a költőink, akik igazolják, hogy vidéken is lehet valaké magyar költő. Erdély a maga történelmi különállásával természetszerűen alakította ki irodalmi különállását. Az ország többi tájegységének azonban a közelmúltig nem volt

* Gulyás Pál versei. (Magyar Élet.)